

Pradžia>Šeimos teisė ir paveldėjimas>Tėvų pareigos: vaiko globa ir bendravimo teisės**Tėvų pareigos: vaiko globa ir bendravimo teisės**

Latvija

1 Ką iš tikrųjų reiškia teisinė sąvoka „tėvų atsakomybė“? Kokios yra asmens, turinčio tėvų atsakomybę, teisės ir pareigos?

Vaiko atžvilgiu tėvai turi globos teises, kol vaikas tampa pilnametis.

Globos teisės reiškia tėvų teisę ir prievolę rūpintis vaiku bei jo turtu ir atstovauti vaikui jo asmeniniuose ir turtiniuose santykiuose.

Rūpinimasis vaiku reiškia jo globą, priežiūrą ir teisę nustatyti jo gyvenamąją vietą.

Vaiko globa reiškia jo išlaikymą, t. y. maisto, drabužių, būsto, sveikatos priežiūros, kitos priežiūros, lavinimo ir auginimo užtikrinimą (apimančią psichinį ir fizinį ugdymą, kuo labiau atsižvelgiant į jo asmenybę, gebėjimus ir interesus ir rengiant vaiką socialiai naudingam darbui).

Vaiko priežiūra reiškia rūpinimąsi vaiko saugumu ir jo apsaugą nuo trečiųjų asmenų keliamo pavojaus. Teisė nustatyti vaiko gyvenamąją vietą reiškia geografinį gyvenamosios vietos parinkimą ir būsto parinkimą.

Rūpinimasis vaiko turtu reiškia vaiko turto išlaikymą ir naudojimą siekiant jį išsaugoti ir padidinti jo vertę.

2 Kaip paprastai nustatoma, kam priklauso tėvų atsakomybė už vaiką?

Kartu gyvenantys tėvai kartu naudojami ir globos teisėmis. Jeigu tėvai gyvena skyrium, jie toliau naudojami bendros globos teisėmis. Vaiko globą ir priežiūrą vykdo tas iš tėvų, su kuriuo vaikas gyvena. Tėvai kartu priima sprendimus tais klausimais, kurie turi didelį poveikį vaiko raidai.

3 Ar gali būti tėvų atsakomybė paskirta kitam asmeniui, jeigu tėvai negali arba nenori vykdyti pareigų savo vaikams?

Jeigu vaiko sveikatai arba gyvybei kyla pavojus dėl vieno iš tėvų kaltės (dėl vieno iš tėvų tyčinio elgesio ar aplaidumo) arba jeigu vienas iš tėvų piktnaudžiauja savo teisėmis arba nesuteikia vaikui globos ir priežiūros, taip keldamas pavojų vaiko fizinei, psichinei ar moralei raidai, teismas gali tam vienam iš tėvų atimti globos teises.

Atimdamas vienam iš tėvų globos teises, teismas perduoda vaiką atskirai kito iš tėvų globai. Jeigu kitam iš tėvų naudojantis globos teisėmis vaikas tinkamai neapsaugomas nuo pavojaus arba jeigu abu tėvai netenka globos teisių, teismas paveda šeimos bylą teismui užtikrinti vaiko priežiūrą ne namuose.

4 Jeigu tėvai nutraukia santuoką arba išsiskiria, kaip išsprendžiamas tėvų atsakomybės nustatymo ateišyje klausimas?

Jeigu tėvai gyvena skyrium, jie toliau naudojami bendros globos teisėmis. Vaiko globą ir priežiūrą vykdo tas iš tėvų, su kuriuo vaikas gyvena. Tėvai kartu priima sprendimus tais klausimais, kurie turi didelį poveikį vaiko raidai. Tėvų nesutarimus sprendžia šeimos bylą teismas, jeigu teisės aktuose nenumatyta kitaip. Bendra tėvų globa nutrūksta, kai tėvų tarpusavio susitarimu arba teismo sprendimu vienam iš tėvų nustatomos atskiros globos teisės.

5 Jeigu tėvai sudaro sutartį dėl tėvų atsakomybės, kokių oficialių reikalavimų reikia laikytis, kad sutartis būtų teisiškai įpareigojanti?

Jeigu tėvai sutaria tėvų valdžios klausimu ir noriai ja naudojami, nereikia gauti jokio institucijos ar teismo patvirtinimo.

6 Jeigu tėvai negali susitarti dėl tėvų atsakomybės, kokios alternatyvios priemonės padeda šį konfliktą išspręsti nesikreipiant į teismą?

Kilus ginčui, nesutarimus sprendžia šeimos bylą teismas. Jeigu šeimos bylą teismas negali išspręsti tėvų nesutarimų arba jeigu šeimos bylą teismo sprendimas nevykdomas, tėvai kreipiasi į apylinkės (arba miesto apylinkės) teismą.

7 Jeigu tėvai kreipiasi į teismą, kokius su vaiku susijusius klausimus gali išspręsti teisėjas?

Jeigu tėvai kreipiasi į teismą, jie reikalauja nustatyti bendrą globą arba atskirą globą. Be to, prirėkus, teisėjas išsprendžia išlaikymo, gyvenamosios vietos ir kitus klausimus. Vienas iš tėvų, turintis atskiros globos teises, naudojami vaiko globos teisėmis, t. y. ir teise veikti vaikų vardu jų asmeniniuose ir turtiniuose santykiuose, taip pat teise nustatyti vaiko gyvenamąją vietą. Kiekvienas iš tėvų turi prievolę ir teisę palaikyti su vaiku asmeninius santykius ir tiesioginį ryšį. Ši nuostata taip pat taikoma, jeigu vaikas yra atskirtas nuo šeimos arba negyvena su vienu ar abiem tėvais. Tas iš tėvų, kuris negyvena su vaiku, turi teisę gauti informaciją apie vaiką, ypač informaciją apie jo raidą, sveikatą, pasiektus akademinis rezultatus, interesus ir gyvenimo sąlygas. Tėvų ginčas dėl globos teisių turėtų būti sprendžiamas atsižvelgiant į vaiko interesus ir siekiant gauti vaiko nuomonę, jeigu jis gali ją išreikšti.

8 Jeigu teismas nusprendžia, kad vaiko globa turi priklausyti tik vienam iš tėvų, ar tai reiškia, kad jis gali visus su vaiku susijusius klausimus spręsti nepasitaręs su antruoju iš tėvų?

Atskiros globos teises vaiko atžvilgiu turintis vienas iš tėvų turi ir visas iš globos kylančias teises ir prievoles. Tėvai turi prievolę remti savo vaiką pagal savo galimybes ir finansinę padėtį. Ši prievolė tėvui ir motinai tenka, kol vaikas išmoksta savimi pasirūpinti.

Prievolė remti vaiką nenutrūksta, jeigu vaikas yra atskirtas nuo šeimos arba negyvena su vienu iš tėvų.

Teismai, sprenddami dėl atskiros globos nustatymo, atsižvelgia į bylos aplinkybes, t. y. į tai, su kuriuo iš tėvų vaikas gyvena pareiškimo pateikimo metu ir kuris iš tėvų kasdien globoja vaiką. Vaikas turi teisę palaikyti asmeninius santykius ir tiesioginius ryšius su bet kuriuo iš tėvų (teisė matytis su vaiku). Kiekvienas iš tėvų turi prievolę ir teisę palaikyti su vaiku asmeninius santykius ir tiesioginius ryšius. Tas iš tėvų, kuris negyvena su vaiku, turi teisę gauti informaciją apie vaiką, ypač informaciją apie jo raidą, sveikatą, pasiektus akademinis rezultatus, interesus ir gyvenimo sąlygas. Atskiros vaiko globos teisių suteikimas vienam iš tėvų nereiškia, kad kitam iš tėvų globos teisės atimamos.

9 Jeigu teismas nusprendžia, kad vaiko globa priklauso abiem tėvams, ką tai iš tikrųjų reiškia?

Jeigu bendros vaikų globos teises turi abu tėvai, abu tėvai savo asmeniniuose ir turtiniuose santykiuose gali veikti vaiko vardu. Tėvai priima bendrus sprendimus visais vaiko raidos klausimais.

10 Į kokį teismą reikia kreiptis, jeigu norima pateikti pareiškimą dėl tėvų atsakomybės? Kokių oficialių reikalavimų reikia laikytis ir kokie dokumentai turi būti pridedami prie pareiškimo?

Reikalavimai dėl globos teisių ir teisės matytis su vaiku teikiami vaiko gyvenamosios vietos teisme. Kai teikiami reikalavimai dėl globos teisių ir teisės matytis su vaiku, laikoma, kad vaiko gyvenamoji vieta yra registruota jo tėvų gyvenamoji vieta. Jeigu registruotos vaiko tėvų gyvenamosios vietos yra skirtingose administracinėse teritorijose, vaiko gyvenamąją vietą laikoma registruota to iš tėvų, su kuriuo vaikas gyvena, gyvenamoji vieta. Jeigu vaiko tėvai arba vaikas registruotos gyvenamosios vietos neturi, vaiko gyvenamąją vietą laikoma jo tėvų gyvenamoji vieta.

Pareiškimai turėtų būti teikiami pagal Civilinio proceso įstatymo 128 straipsnį. Civilinio proceso įstatymo 129 straipsnis taikomas dokumentams, kurie turi būti pridedami prie pareiškimo.

Prie pareiškimo taip pat gali būti pridėta šeimos bylą teismo nuomonė.

11 Kokia tvarka yra taikoma šiais atvejais? Ar galima pasinaudoti pagreintinto proceso tvarka?

Teismo procesai civilinėse bylose reglamentuojami Latvijos Civilinio proceso kodekse. Bylas, susijusias su vaiko teisėmis ir interesais, teismas nagrinėja be eilės. Teismas paprašo šeimos bylų teismo nuomonės bylose, susijusiose su globos teisių suteikimu, vaiko priežiūra ir teisės matytis su vaiku įgyvendinimo procedūra, ir paragina atstovą dalyvauti teismo posėdyje ir išsiaiškinti vaiko nuomonę, jeigu vaikas gali ją išreikšti, atsižvelgiant į vaiko amžių ir brandos lygį. Teismas civilines bylas nagrinėja atviruose posėdžiuose, išskyrus, pavyzdžiui, bylas, susijusias su globos teisėmis ir teise matytis su vaiku. Panašiai teismas, atsižvelgdamas į nepilnamečių interesus, pagrįstu bylos dalyvių prašymu arba teismo iniciatyva gali paskelbti posėdį (arba jo dalį) uždaru.

Šalys turi teisę pateikti teismui pagrįstą prašymą, kad būtų nuspręsta skirti greitesnį bylos svarstymą. Tada teismas šį pagrįstą prašymą nagrinėja.

Vienos iš šalių prašymu teismo sprendime gali būti nurodyta, kad teismų sprendimai arba jų dalys dėl vaiko išlaikymo, taip pat dėl globos teisių ir teisės matytis su vaiku atvejų yra nedelsiant vykdytinos.

Vienos iš šalių prašymu teismas priima nutartį, kuria laikinai nustatomas vaiko išlaikymas, kol bus priimtas teismo sprendimas.

12 Ar galima gauti teisinę pagalbą bylinėjimosi išlaidoms padengti?

Mažas pajamas gaunantys arba palankių sąlygų neturintys asmenys, kuriems toks statusas buvo suteiktas teisės aktų numatyta tvarka, taip pat asmenys, kurie netikėtai patenka į tokią padėtį ir į finansinę padėtį, kuri jiems neleidžia apsaugoti savo teisių (dėl gaivalinių nelaimių, *force majeure* aplinkybių ar kitų asmens nekontroliuojamų aplinkybių), arba asmenys, kurie visiškai priklauso nuo valstybės ar savivaldybės rūpybos (toliau – ypatinga padėtis), turi teisę prašyti finansinės paramos teisei pagalbai gauti.

Pagrįstu asmens prašymu teismas arba teisėjas apsarsto asmens finansinę padėtį ir visiškai arba iš dalies jį atleidžia nuo teisinių išlaidų mokėjimo į valstybės biudžetą, taip pat sustabdo nustatytą teismo išlaidų mokėjimą į valstybės biudžetą arba paskirsto šį mokėjimą dalimis.

Remiantis Civilinio proceso kodeksu, ieškovai atleidžiami nuo teismo išlaidų mokėjimo į valstybės biudžetą, kai teikiami reikalavimai dėl vaikai skirto išlaikymo išieškojimo.

13 Ar galima apskųsti teismo sprendimą dėl tėvų atsakomybės?

Sprendimas gali būti skundžiamas bendra tvarka, t. y. pateikiant apeliacinį skundą (apygardos teismui) arba kasacinį skundą (Aukščiausiam Teismui).

14 Tam tikrais atvejais, kad būtų įvykdytas sprendimas dėl tėvų atsakomybės, gali prireikti kreiptis į teismą. Į kokį teismą reikia kreiptis ir kokia tvarka yra taikoma?

Teismo sprendimai vykdomi iš karto, kai įsigalioja, arba iš karto po to, kai paskelbiami nedelsiant vykdytinais.

Teismo sprendimus vykdo prisiekęs teismo antstolis.

15 Ką reikia padaryti, kad kitos valstybės narės teismo priimtas sprendimas dėl tėvų atsakomybės būtų pripažintas ir vykdomas šioje valstybėje narėje?

Latvijos teismai pripažįsta ir vykdo užsienio teismų sprendimus.

Užsienio teismų sprendimai pripažįstami ir vykdomi Civilinio proceso kodekso nustatyta tvarka, taip pat pagal Tarybos reglamentą (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinantį Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000.

Prašymas paskelbti sprendimą vykdytinu teikiamas svarstyti apylinkės (arba miesto apylinkės) teismui, kurio jurisdikcijai priklauso asmens, kurio atžvilgiu siekiama sprendimą įvykdyti, nuolatinė gyvenamoji vieta arba vaiko, su kuriuo susijęs sprendimo vykdymas, nuolatinė gyvenamoji vieta. Nutartį dėl sprendimo paskelbimo vykdytinu arba nutartį, kuria atmetamas sprendimo paskelbimas vykdytinu, teisėjas per 10 dienų nuo prašymo pateikimo, nekviessdamas šalių, priima savo nuožiūra, remdamasis pateiktu prašymu ir prie jo pridėtais dokumentais.

16 Į kurį šios valstybės narės teismą reikia kreiptis norint užginčyti kitos valstybės narės teismo sprendimo dėl tėvų atsakomybės pripažinimą? Kokios procedūros taikomos tokiais atvejais?

Užsienio teismo sprendimo pripažinimo atveju atskiras skundas dėl pirmosios instancijos teismo sprendimo gali būti teikiamas apylinkės teismui, o apylinkės teismo nutartis dėl atskirojo skundo gali būti skundžiama senatui atskiruoju skundu.

Proceso dalyvis, kurio registruota gyvenamoji vieta arba įprastinė gyvenamoji vieta yra Latvijoje, gali pateikti atskirą skundą per 30 dienų nuo sprendimo kopijos išdavimo dienos, o proceso dalyvis, kurio registruota gyvenamoji vieta arba įprastinė gyvenamoji vieta yra ne Latvijoje, gali pateikti tokį skundą per 60 dienų nuo sprendimo kopijos išdavimo dienos.

17 Kokios šalies teisė taiko teismas procese dėl tėvų atsakomybės, jei vaikas ar bylos šalys negyvena šioje valstybėje narėje arba yra skirtingų šalių piliečiai?

Latvija privalo vadovautis 1996 m. spalio 19 d. Hagos konvencija dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje ir dvišaliais susitarimais dėl teisinės pagalbos, kuriuos Latvijos Respublika yra sudariusi su Rusijos Federacija, Ukraina, Baltarusijos Respublika, Uzbekistano Respublika, Kirgizijos Respublika ir Moldovos Respublika.

Paskutinis naujinimas: 09/07/2019

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teismo tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teismas, nei Europos Komisija nepriima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.